

Iedereen heeft

Voetbaltalent

nummer **11**

GEEN TALENT MAG VERLOREN GAAN

Talentontwikkeling
Uitdagend prestatieklimaat

Olympische voorbeelden
Robin van Galen en Marc Lammers

Clubontwikkeling
Meisje centraal

Sarina Wiegman
ADO Den Haag vrouwen

Themanummer Meisjes- en vrouwenvoetbal

trainers.voetbal.nl

De Voetbaltrainer 198 2013

Ontwikkelen van lerende omgeving en uitdagend prestatieklimaat

Mirelle van Rijbroek houdt zich voor de KNVB bezig met de ontwikkeling van het meisjes- en vrouwenvoetbal, de talentontwikkeling van meisjes en de coördinatie van de nationale jeugdteams. De Voetbaltrainer vroeg haar naar de huidige stand van zaken en de ambities en dromen die leven in Zeist.

Mirelle van Rijbroek: "In onze visie gaat het om herkennen, ontwikkelen en rechtvaardigen van talent. Herkennen wil zeggen dat we onze scouting goed moeten hebben ingericht. Goede programma's moeten zorgen voor het ontwikkelen. En rechtvaardigen wil zeggen dat de besten met en tegen de besten moeten kunnen spelen. Door middel van talentontwikkeling willen wij structureel de kwaliteit van het voetballen verbeteren. De instroom verhogen naar: BVO-vrouwenteams, nationale teams en het internationale niveau. Talenten die de top net niet halen moeten aansluiting vinden bij een hoger niveau binnen het amateurvoetbal. We willen alle talenten hun top laten halen."

Ambitie en droom

Mirelle van Rijbroek: "Onze ambitie

(en droom) is dat Nederland met de nationale selecties structureel tot de top 8 van de wereld behoort en dat we een lerende omgeving, een uitdagend en prestatiegericht klimaat bieden. Waarin onze cultureel bepaalde voetbalvisie (dominant, initiatiefrijk en aanvallend voetbal) het uitgangspunt is. Nu staat Nederland veertiende en moet het bijvoorbeeld landen als Italië, Denemarken, Engeland, Noorwegen, Noord-Korea en Australië nog voorbij zien te gaan. Internationaal presteren met Nederlandse vertegenwoordigende teams is een enorme uitdaging. De volgende mijlpalen worden het WK 2015 in Canada en de Olympische Spelen 2016 in Brazilië. Daarnaast willen we graag het EK 2017 in Nederland organiseren om zo een volgende stap te kunnen zet-

ten. De wereldtop stelt hoge eisen, maar ook de manier waarop we willen voetballen in Nederland (en wat ook verwacht wordt). Dat betekent dat we speelsters nog beter moeten opleiden. Talenten hebben veel activiteiten en ervaring nodig op een hoog niveau. Om dit alles te realiseren is onze doelstelling om de opleidingsstructuren voor meisjes en vrouwen in het voetbal te professionaliseren en verantwoorde begeleiding en ontwikkeling van de speelsters te waarborgen. Hierbij hoort dan ook het doorontwikkelen en specialiseren van coaches/trainers."

131.948

Mirelle van Rijbroek: "In Nederland voetballen nu 131.948 meisjes en vrouwen. Dit aantal groeit nog steeds. Dit betekent voor talentontwikkeling dat de aanwas steeds groter wordt. Echter een grote breedte betekent niet per definitie een goede top. Als dit het geval zou zijn dan zouden we bij de top 3 van Europa horen. We zijn namelijk na Zweden en Duitsland het grootste land als het gaat om het aantal geregistreerde speelsters. Een belangrijk element om de top te halen is een goede opleidingsstructuur en een prestatiegerichte cultuur. De omgeving is van essentieel belang voor de ontwikkeling en expressie van talent. Dit betekent

Foto's: KNVB.nl

dat talentvolle meisjes zoveel mogelijk met de beste jongens of meisjes moeten spelen op een zo hoog mogelijk niveau met de beste coaches en de beste programma's/competities. In die omgeving gaat het om een topsport lifestyle en omgeving en een prestatiegerichte cultuur. Waarin speelsters worden gestuurd, gesteund, uitgedaagd en gestimuleerd."

Talent-Excellent-Top

Mirelle van Rijbroek: "Er is niet één weg naar Rome. Zo is het bij talentherkenning en -ontwikkeling ook. Toch zijn er wegen die effectiever zijn. We doen de laatste jaren veelvuldig onderzoek naar talentherkenning en talentontwikkeling in het voetbal. Een belangrijk onderdeel hierin is de internationale benchmark. We bezoeken toplanden (Zweden, Duitsland, Frankrijk) in het meisjes- en vrouwenvoetbal en kijken hoe zij invulling geven aan talentontwikkeling en topsport. Daarnaast bezoeken we de EK's en WK's. Wat kunnen wij hiervan leren om uiteindelijk de stap te zetten naar de top 8 van de wereld. Waar we met name naar kijken is het proces van talent naar top. Hoe ontwikkelt het voetbal(spel) zich de komende jaren internationaal? Wat vraagt dit van onze toekomstige speelsters? Welke

competenties hebben zij nodig? Wat betekent dit voor de rol van de coach? Welke competenties heeft hij/zij nodig? Welke (leer)omgeving, faciliteiten en randvoorwaarden moeten we talenten bieden voor een maximale ontwikkeling? En wat betekent dit voor het talent van nu? Centraal hierin blijft onze visie op (leren) voetballen en onze cultuur bepaalde speelwijze. Binnen het meisjesvoetbal in Nederland kunnen we nog voldoende stappen maken als het gaat om het ontwikkelen van een lerende omgeving en een uitdagend prestatieklimaat. Hiervoor is een veilig leerklimaat nodig waarin fouten maken niet hetzelfde is als falen, maar juist gezien wordt als een tussenstap naar succes. Coaches moeten oprecht geïnteresseerd zijn in de voetbalster die men voor zich heeft. De coach helpt, ondersteunt, geeft richting aan de voetbalster in het proces naar de top."

Ontwikkelen speelwijze

Mirelle van Rijbroek: "De ontwikkeling van de speelwijze is, net als bij de jongens, een belangrijke pijler onder ons voetbal. De manier waarop wij als land graag willen voetballen vraagt veel van speelsters als het gaat om inzicht, technische vaardigheid, herkennen van situaties, volhouden van handelingen, etc. De methodische ontwikkelstappen die wij doorlopen en doelstellingen zijn bijna dezelfde als bij de jongens, echter op een iets andere snelheid. De gemiddelde talentvolle (jonge) voetballer is methodisch gezien verder in zijn ontwikkeling dan de gemiddelde talentvolle voetbalster. Dit is logisch want de talentvolle jongens zitten vanaf ca. tien jaar in RJO'en. Zij zitten op jonge leeftijd in een omgeving die al veel meer de voorwaarden biedt. De talentvolle speelster daarentegen speelt op die leeftijd nog in het amateurvoetbal (ge-

Van talent naar top

Mirelle van Rijbroek: "Dit is waar elke ambitieuze speelster van droomt: ooit uitkomen voor Nederland, liefst natuurlijk op een groot toernooi. Net als bij talentvolle jongens is de weg naar de top lang waarbij uiteindelijk de allerbesten overblijven. De weg naar de top is voor talentvolle meisjes echter niet dezelfde als voor talentvolle jongens. Waar een talentvolle jongen op jonge leeftijd (tien/elf jaar) al de stap maakt naar een RJO/BVO waar de structuur van opleiden duidelijk is, is dit voor een meisje helaas nog onmogelijk, met uitzondering van FC Twente. Zij blijft in het amateurvoetbal bij een club. Hopelijk krijgt zij daar de mogelijkheid en kans om op haar niveau en met haar talent, beleving, ambitie en motivatie te voetballen. Tussen de jongens op het hoogste niveau omdat zij hier de beste kans heeft zich verder te ontwikkelen, simpelweg omdat er vaak niet voldoende meisjes zijn van vergelijkbaar niveau. De rol die de KNVB inneemt in het talentontwikkelingstraject bij meisjes is dan ook een andere dan bij jongens. Naast scouting en talentherkenning leiden we ook talentvolle meisjes op."

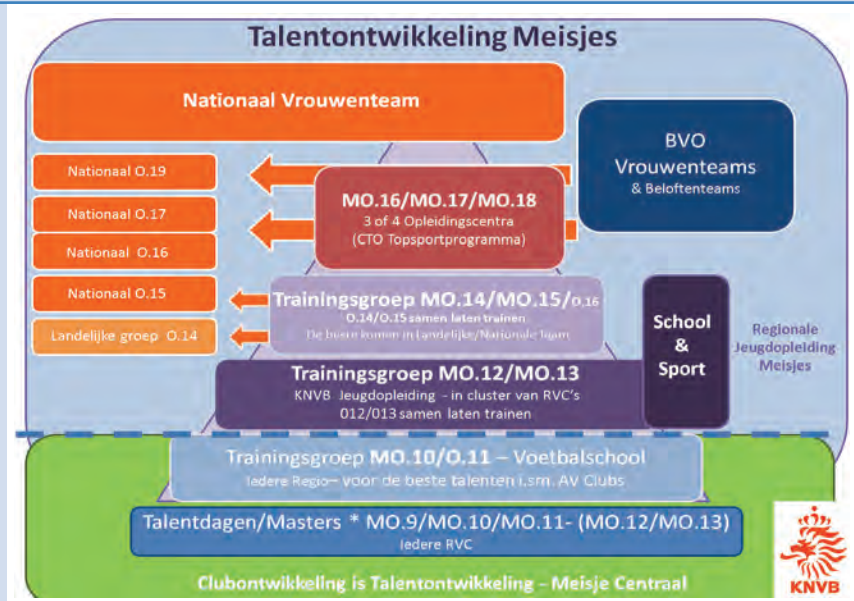
mengd). Hier heerst veelal een andere cultuur. Daarnaast trainen veel meisjes gemiddeld gezien minder en worden ze vaker getraind door trainers die geen trainersopleiding hebben.”

Tips voor trainers in relatie tot (talentvolle) meisjes:

- Zorg dat de speelster op haar niveau, beleving, ambitie en talent kan spelen.
- Stel de ontwikkeling van de speelster centraal.
- Creëer voorwaarden om de leeromgeving optimaal in te richten.
- Helpen de juiste route te kiezen.
- Oprecht geïnteresseerd zijn in de speelster. Haar vragen wat haar droom/ambitie is en welke rol, hulp jij daarbij kunt geven. Het potentieel zien en haar sturen/steunen, stimuleren en uitdagen in haar ontwikkeling om de top te halen.
- Het ondernemende/creatieve stimuleren (niet altijd zekerheid laten kiezen).
- Eisen stellen aan de kwaliteit van uitvoering van voetbalhandelingen en hierop ook coachen.
- Stimuleren om ook uit te mogen blinken en de beste te willen worden/zijn.
- Geef speelster vertrouwen. Creëer een veilige en respectvolle omgeving.

Tips voor talentvolle speelsters:

- Geef aan wat je ambities zijn. Zorg dat je op het juiste niveau kunt spelen binnen je club of ergens anders. Durf keuzes te maken.
- Stel voor jezelf doelen en hoe je deze denkt te bereiken. Welke weg moet ik bewandelen om mijn doelen te bereiken en wie heb ik hier bij nodig (vraag om hulp).
- Haal voldoening uit het beter worden in voetballen. Ga met plezier naar de training. Sta open voor feedback en ga hiermee aan de slag. Reflecteer op je eigen voetbalontwikkeling.
- Laat zien dat je beter wilt worden en help elkaar hierin.
- Neem verantwoordelijkheid voor je inzet, houding en prestaties. Straal uit dat leren presteren en excelleren mag.
- Fouten maken mag tijdens dit leerproces. Hiervan kun en moet je leren.
- Laat niet alleen het gewenste prestatieniveau zien maar toon ook de vereiste leefstijl, houding, inzet en motivatie.

Scouting en herkenning

Mirelle van Rijbroek: “Wij scouten meisjes op verschillende manieren. De middelen die we inzetten zijn onder meer data-analyse (rapportage gemengd voetbal, digitaal wedstrijdformulier, lijsten), talentscoutingsdagen, talentcoaches, vrijwillige scouts en de verenigingschecklist. Op dit moment maken we met name ook veelvuldig gebruik van data-analyse om de eerste screening te doen. Fysiek scouten is soms een lastige opgave. Dit omdat meisjes versnipperd zitten in het Nederlandse voetballandschap. Het gemengd voetbal is nog steeds een belangrijke plek om te scouten. De meest talentvolle meisjes spelen over het algemeen tussen de jongens. Tot nu toe is steeds gebleken dat meisjes tot een bepaalde leeftijd zich hier het beste kunnen ontwikkelen.

We starten met scouting in de leeftijd O10/O11/O12. Dit doen we door middel van talentdagen (promotionele activiteiten). Per gebied nodigen we alle meisjes in de betreffende leeftijdscategorie uit om deel te nemen aan deze dagen. Deze dagen worden verspreid door het land gehouden en bij voorkeur in samenwerking met een BVO-vrouwenteam. Hier hebben we onze eerste check.

De talentdagen worden een paar keer per jaar georganiseerd. Als meisjes eenmaal in beeld zijn maken we een simpel ontwikkelingsrapport. Daarnaast houden we in-, door- en uitstroomblijfs-

ten bij. Verder krijgen we namen door van onze scouts of de verenigingen van talentvolle meisjes in het jeugdvoetbal. Op deze manier proberen we zoveel mogelijk meisjes te registreren. Daarnaast hebben we nog de scouting voor de nationale teams. Dit is met name monitoring van speelsters die spelen in de landelijke klassen en BeNe League.”

Instroomprogramma

Mirelle van Rijbroek: “De beste talenten worden regionaal ingedeeld in zogenaamde trainingsgroepen. We hebben landelijk ongeveer zestien trainingsgroepen O12/O13 en acht trainingsgroepen O14/O15/O16. Daar waar mogelijk proberen we ook bij de trainingsgroepen samen te werken met de BVO-vrouwenteams. We gaan nu niet meer uit van ‘JPN-teams’ maar van de daadwerkelijk aanwezige talenten. Dat zullen er in de ene regio meer zijn dan in de andere regio. In het najaar en voorjaar wordt in principe wekelijks getraind. Daarnaast gaat in het voorjaar een selectie van de beste meisjes (per leeftijdscategorie) naast de vaste trainingen ook een aantal vriendschappelijke wedstrijden spelen. In het voorjaar gaan we voor het eerst van start met een landelijke groep Onder 14. Zij spelen aan het einde van het seizoen op een internationaal toernooi.”

Rol talentcoach

Mirelle van Rijbroek: “De trainingsgroepen worden getraind door talent-

coaches. De talentcoaches leveren een bijdrage aan de ontwikkeling van de speelsters. Zij geven invulling aan de inhoud van het programma. Zij monitoren de ontwikkeling van de speelsters en gaan met de clubtrainers van de speelsters in gesprek voor de juiste begeleiding, etc. Zij geven inhoud aan de lerende omgeving. Zij zijn onze voelsprietten naar de clubs. Uitgangspunt is op iedere acht speelsters een talentcoach.”

Nationale jeugdt teams

Mirelle van Rijbroek: “Er zijn vier opleidingsgebieden. Op basis van de ontwikkelingsrapporten van vorig seizoen worden per opleidingsgebied stagedagen georganiseerd. De allerbesten uit de stagedagen worden in december uitgenodigd voor de selectieactiviteiten in Zeist om tot nationaal Onder 15 te komen. Nationaal Onder 15 komt in het voorjaar meerdere malen bij elkaar voor trainingen, stages en oefeninterlands.

Bij nationaal Onder 16 spelen de Nederlandse talenten voor het eerst twee internationale toernooien. In februari doen we mee aan het UEFA Development Tournament. Daarnaast spelen we iedere zomer het Nordic Tournament. Tijdens deze prestigieuze evenementen ervaren de speelsters hoe het is om een internationaal toernooi af te werken.

Met nationaal Onder 17 en Onder 19 spelen we kwalificatiewedstrijden (in rondes) en kwalificeren we ons hopelijk voor een EK/WK. Daarnaast hebben we trainingen, stages en spelen we met deze teams ook vriendschappelijke interlands.”

Het vertegenwoordigend voetbal vormt een belangrijk onderdeel van het leerproces. Zo spelen de (jeugd) internationals bij de nationale selecties met en tegen betere voetbalsters. Daarnaast doen ze internationale ervaring op en maken ze kennis met andere spelsystemen. Door die ervaring - of het nu bij speelsters Onder 15 is of het Nederlands vrouwenelftal - kunnen zij zich weer verder ontwikkelen.”

Topsporttalentscholen

Mirelle van Rijbroek: “Op een aantal locaties in Nederland zijn er topsporttalentscholen, met ook zogenaamde voetbalklassen. In deze klassen zitten ook voetbalsters. Naast de training en wedstrijd op hun club, krijgen ze ook twee tot vier extra voetbaltrainingen op school. Daarnaast is het zo dat als een speelster op een topsporttalentschool zit, zij de gelegenheid krijgt om voetbal en school te combineren en geholpen wordt met een (mogelijke) topsportcarrière.”

CTO

Mirelle van Rijbroek: “Het CTO traject is een topsport voetbalprogramma voor talentvolle speelsters. CTO staat voor Centrum voor Topsport en Onderwijs. Voetbalsters van O16/O17/O18 kunnen op één locatie fulltime trainen, studeren en wonen, met minimale reistijden. Het doel is dat de speelsters in het voetballen én hun studie het beste uit zichzelf kunnen halen. Zij krijgen niet alleen voetbaltraining, maar ook les in voetbaltheorie, zelfreflectie, mediatraining, voeding etc. Op maandagochtend gaan ze naar school en in de middag trainen ze van 15 tot 17 uur. Dinsdag en donderdag hebben ze ‘performance training’ (zie VT 186, red.), daarna school en dan weer training van 15 tot 17 uur. Woensdag hebben ze school en training op dezelfde tijd. Op vrijdagavond spelen zij met hun CTO-team in een competitie tegen C-junioren jongens. Het weekend zijn de meiden vrij. De beoogde functie van dit voetbalprogramma is dat we zo veel mogelijk speelsters opleiden voor de nationale teams en doorstroming naar een BVO-vrouwenteam. Ongeveer veertig speelsters die nu in een BVO-vrouwenteam spelen, hebben het CTO-voetbalprogramma doorlopen. We hebben nu twee topsport voetbalprogramma’s, in Amsterdam en Eindhoven. Deze zijn door het NOC*NSF erkend. We hopen in de toekomst ook voetbalopleidingen in het oosten en noorden van het land te kunnen realiseren.”

Opleidingsgebieden

Mirelle van Rijbroek: “Wat betreft talentontwikkeling (t/m O15) voor meisjes hebben we in de vier opleidingsgebieden, met ieder een eigen fulltime Talent Performance Coach: Noord (Jos Bolt), Oost (Wim van der Wal), Zuid (André Koolhof) en West (Sander Luiten). De TPC’s zijn in hun gebied onder meer verantwoordelijk voor de scouting, de inrichting van de trainingsgroepen, de ontwikkeling van de speelwijze (leerlijn) en de aansturing van de talentcoaches. Ook hebben de vier TPC’s een belangrijke rol bij een van de nationale jeugdt teams, bijvoorbeeld als coach of assistent-coach.”

Ga naar de website van De Voetbaltrainer voor meer informatie over het jaarprogramma en de leerlijnen binnen de talentontwikkeling van meisjes.

De KNVB hoort graag uw reactie en/of mening over dit artikel. U kunt reageren op dit artikel via de-voetbaltrainer@knvb.nl.

Roger Reijners, Marc Lammers en Robin van Galen

De bondscoach en twee Olympische voorbeelden

Marc Lammers en Robin van Galen hebben gemeen dat ze beiden in 2008 met hun teams Olympisch goud wonnen. De damesploegen hockey en waterpolo maakten furore, onder meer dankzij de inspirerende inbreng van hun coaches. Wat is hun visie op het werken met een vrouwenteam?

1. *Wat zijn de meest opvallende karakteristieken als je terugdenkt aan het werken met je laatste vrouwen-team?*

Marc Lammers: “Er zijn in eerste instantie veel overlappingen. Je moet een gezamenlijk doel hebben, afspraken maken, de spelers moeten zich erbij betrokken voelen en ook deels ‘owner’ worden van het plan dat je hebt. Dat geldt voor mannen- én vrouwenteams. Het grote verschil is: vrouwen zijn veel meer bezig met het teambelang en het gezamenlijke doel terwijl mannen vaak eerst aan zichzelf denken. Vrouwen zijn gedisciplineerd, mannen vaak minder. Als ik tegen een vrouwenteam zeg ‘We gaan nu rechtsom om het veld lopen’, zullen ze dat doorgaans zonder morren doen. Mannen roepen direct ‘Waarom niet links? Dat ben ik gewend en is volgens mij veel beter.’ Maar die groep vrouwen zegt vaak halverwege wel tegen elkaar ‘Belachelijk hè, dat hij ons rechtsom laat lopen.’ Maar tegen mij zeggen ze niets.”

Robin van Galen: “Mijn laatste vrouwenteam was de Olympische gouden ploeg tussen 2005-2008. Wat me vooral opvalt bij vrouwenteams en ook bij

mijn gouden team is dat er bij vrouwen een soort klik moet zijn tussen de speelsters en ook in combinatie met de coach. Het gevoel is belangrijk bij vrouwenteams. Mannen kunnen zich er veel makkelijker overheen zetten of kunnen redeneren: ‘Ik vind je een lul, maar ik heb je nodig om samen een prestatie neer te zetten.’ Vrouwen zouden dat niet kunnen, zijn dus minder rationeel.”

2. *Hoe heb je het proces ingezet? Waar heb je de focus gelegd onder andere in relatie tot teamontwikkeling versus individuele ontwikkeling?*

Marc Lammers: “Bij vrouwenteams is het essentieel dat je ervoor zorgt dat ze mét elkaar praten in plaats van óver elkaar. Om dat te realiseren heb ik veel gewerkt met Neuro Linguïstisch Programmeren (NLP) en de Myers Briggs Type Index (MBTI). Door te leren dat ieder mens uniek is, ga je dat herkennen, erkennen en uiteindelijk ook accepteren. Bij vrouwen is erg belangrijk dat ze herkennen welk type ze zelf zijn en welk type ze tegenover zich hebben. Op die manier wordt het makkelijker om met elkaar te communiceren.”

Robin van Galen: “We hebben drie jaar professioneel gewerkt met twee

keer trainen per dag (vijf dagen in de week) en vier maanden per jaar naar het buitenland voor interlands enz. We hebben ook samen gewoond in een soort jeugdherberg dus dat schept al een bepaald proces buiten het veld. In ieder kwartaal verschoof de focus, afhankelijk van hoe belangrijk de periode was. Als de belangrijke wedstrijden eraan kwamen, dan ging je veel de nadruk leggen op teamtactiek. Op andere momenten lag de nadruk steeds op individuele ontwikkeling.”

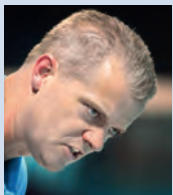
3. *Wat is je gouden tip voor een (beginnend) vrouwencoach?*

Marc Lammers: “Dan zou ik om te beginnen het boek ‘Mannen komen van Mars, vrouwen van Venus’ willen aanbevelen. Dat boek heb ik gelezen en daarin herkende ik veel. Verder is het voor een coach van een vrouwenteam essentieel dat hij beseft dat hij kritiek beter individueel kan brengen. Dus spreek een speelster niet in de groep kritisch aan. Vrouwen zijn daarvoor gevoeliger. Bij evaluaties hebben zij het ook vaker over zaken als sfeer en of het hotel wel in orde was. Mannen praten dan vaker meteen over de inhoud.”

Robin van Galen: “Steek veel aandacht in communicatie in het algemeen. ‘Afspraak is afspraak’ is een motto dat vaak opgaat bij vrouwenteams. Als er een klik is met de coach en het team dan kunnen vrouwen echt door het vuur gaan voor een coach waardoor er een nog hogere dimensie vrijkomt.”

Foto's: Pro Shots

Roger Reijners, bondscoach Nederlands vrouwenteam

Wat zijn de meest opvallende karakteristieken aan het werken met een vrouwenteam?

Roger Reijners: “Ik vind dat het vrouwenvoetbal gekenmerkt wordt door een enorme gedrevenheid en een grote intrinsieke motivatie. Het gaat echt om voetbal. Daarbij weet je dat zij het niet uitsluitend van voetbal moeten hebben, want ze moeten daarnaast ook studeren of werken. Die bredere oriëntatie is aan de ene kant natuurlijk een voordeel voor je ontwikkeling als mens en dus ook als sporter. Aan de andere kant wil je als voetbaltrainer wel graag dat de focus ook echt op voetbal ligt, en dan kan het ook een kwestie worden van keuzes maken. Maar ze kunnen van voetbal niet leven, dus ze zullen wel om zich heen moeten kijken om maatschappelijk op de been te blijven.”

In hoeverre hebben die karakteristieken van vrouwenvoetbal invloed op het proces dat u als coach aanstuurt?

Roger Reijners: “Dat heeft in flinke mate invloed, zeker als je kijkt naar de belastbaarheid van de speelsters. Je begrijpt dat die anders is naarmate men naast het voetbal meer moet doen. Dat moet je goed blijven monitoren. Ook het competitieprogramma is flink gestegen, van achttien naar 28 wedstrijden. Er zijn dus nationaal veel meer activiteiten en dus vergt het nogal wat om iedereen fit te houden en onder die omstandigheden optimaal te kunnen blijven presteren.”

Wat is de gouden tip voor een beginnend vrouwencoach?

Roger Reijners: “In ieder geval kom je veelal in een bijzonder gemotiveerde groep terecht. Dat is goed om te beseffen. Dat zie je bijvoorbeeld als er individuele programma's moeten worden afgewerkt. Dat gebeurt vrijwel altijd stipt en daar heb je als coach bijna geen omkijken naar. Aan de andere kant weet je dat bij vrouwen de emotie vaak een grotere rol speelt dan bij mannen, en het is goed om daarmee ook rekening te houden. Veelal is het verstandig om zwaarwegende beslissingen individueel met een vrouw te bespreken. Daar hoort wel bij dat wij proberen stappen te maken als het gaat om de mentale weerbaarheid van onze speelsters, en dus ook van het team.”

Wat moet iemand als beginnend vrouwencoach zeker niet doen?

Roger Reijners: “Natuurlijk zijn er verschillen, maar die moet je ook niet overdrijven. In dat kader denk ik dat de fouten die je als vrouwencoach zou kunnen maken ongeveer dezelfde zijn als die je als coach van een mannenteam zou kunnen maken. Daar hoort van de coach het besef bij dat bij vrouwen het proces van het verwerken van informatie vaak wat anders, wat meer binnen de groep, verloopt.”

Wat kunnen mannen leren van vrouwen in de sport?

Roger Reijners: “De mate waarin vrouwen zich ergens in kunnen vastbijten en daar dan onvoorwaardelijk voor gaan. Als een vrouw traint, doet ze dat vanuit het besef dat dit nodig is om beter te kunnen functioneren. Dat is bij mannen niet altijd in dezelfde mate het geval.”

4. Wat is de grootste fout die je kunt maken als coach van vrouwen?

Marc Lammers: “De coach verwacht van nature van zijn spelers of spelers vaak dat ze spelen zoals hij dat zelf deed. Zijn eigen spel is zijn referentiekader. De kunst is maatwerk te leveren. Wat je als man gewend bent geweest, werkt niet altijd optimaal bij vrouwen. Je moet je kunnen inleven. Dat is bij vrouwen nog belangrijker dan bij mannen. Vrouwen zijn doorgaans veel meer onzeker over hun kwaliteiten dan mannen. Bij vrouwen moet de coaching sterk gericht zijn op het opbouwen van zelfvertrouwen. Het is een onderdeel van de flow waarin je moet komen. Om dat zelfvertrouwen te creëren is het belangrijk om uit te gaan van wat de speelster wél kan, in plaats van dat we telkens trainen op wat ze niet goed kan. Je moet proberen van de 8 en 10 te maken in plaats van dat je van de 4 en 6 wilt maken.”

Robin van Galen: “Je mag en moet kritisch kunnen zijn op vrouwen maar zeik ze niet af in de groep of zet ze niet voor schut omdat je denkt dat dat lollig is. Met mannen is dat anders, die zien daar best de humor van in. Bij vrouwen wordt dat niet gewaardeerd. Communiceer je kritiek persoonlijk na een wedstrijd of training, dat is veel effectiever.”

5. Wat kunnen mannen leren van vrouwen in de sport?

Marc Lammers: “Luisteren. Mannen hebben vaak snel hun mening klaar. Coaches moeten tegen vrouwen niet zeggen wat ze moeten doen, ze moeten open vragen stellen. Hierdoor gaan ze nadenken en komen ze met hun eigen plannen. Dan geloven ze er meer in en zo heb je uiteindelijk ook een grotere kans dat het team in een flow komt. Maar dat begint met luis-

teren door de coach. Dat kunnen wij leren van vrouwen in de sport.”

Robin van Galen: “Als de dynamiek goed is en de chemie is er onder elkaar dan kunnen vrouwen echt gedisciplineerder zijn dan mannen. Mannen proberen soms wat meer de grenzen op te zoeken in hun vrijheden terwijl vrouwen dan kunnen zeggen: Nee, dat doen we niet, afspraak is afspraak.”

Lees op de website van De Voetbaltrainer het antwoord van Reijners, Lammers en Van Galen op vraag 6: Wat heeft het werken met vrouwelijke topsporters voor jezelf betekend? Welke inzichten heeft het jou opgeleverd?

De KNVB hoort graag uw reactie en/of mening over dit artikel. U kunt reageren op dit artikel via devoetbaltrainer@knvb.nl.

Clubontwikkeling

Het meisje staat centraal

Clubontwikkeling is voor de KNVB het startpunt van talentontwikkeling. Het opleiden van speelsters gebeurt in de club. Als clubs speelsters kansen en voorwaarden bieden op een goede leeromgeving waarin ieder meisje zich op haar niveau en met haar beleving, ambitie, talent en motivatie kan ontwikkelen, dan zal dit een enorme impact hebben op de ontwikkeling van het meisjesvoetbal in de breedte en in de top. Hoe breder de basis, hoe groter de kans op een sterke top.

Het meisje centraal

Roos Brouwer is medewerkster voetbalontwikkeling en vrouwenvoetbal in District Oost. Wat is haar visie op clubontwikkeling in relatie tot meisjes- en vrouwenvoetbal?

Roos Brouwer: “De rol van de KNVB in relatie tot de ontwikkeling van meisjesvoetbal is de laatste jaren wel wat veranderd. Waar er eerst vooral top-down werd verteld hoe clubs meisjesvoetbal weg kunnen zetten, ligt dat nu anders. De KNVB is meer faciliterend en ondersteunend en levert veel meer maatwerk, precies waar de clubs om vragen. Oftewel: het meisje staat centraal. De volgende vragen zijn daarbij belangrijk: Wat voor club zijn wij en wat betekent dat voor de manier waarop wij met meisjes- en vrouwenvoetbal willen omgaan? De KNVB helpt clubs bij het beantwoorden van die vragen en adviseert clubs in het maken van een degelijk plan. Ook biedt ze ondersteuning in de

uitvoering van die plannen. Inmiddels zijn we beland in de fase waarin meisjesvoetbal alom geaccepteerd is in Nederland. In gesprekken met clubs benoemen we de voordelen van het hebben van meisjesteams. In gezinnen waarin zowel de jongen als het meisje voetbalt, zijn ouders veel vaker werkzaam als vrijwilliger. Bij clubs met zowel meisjes- als jongensvoetbal vinden, zo blijkt uit onderzoek, minder incidenten plaats. Aan de ene kant is de instroom bij meisjesvoetbal enorm, maar clubs vergeten wel eens dat ook veel meisjes weer afhaken. Omdat ze niet op het juiste niveau spelen, of niet de goede training krijgen die ze wel verwachten en verdienen. Het is echt een kans voor clubs om meisjes- en vrouwenvoetbal goed in de vereniging te positioneren. In District Oost hebben we in 2011 cluboverstijgend een project gestart, dat door het UEFA Executive Committee is uitgeroepen tot ‘Best UEFA

Grassroots Club’ van 2013. De clubs SV Cupa, SC Klarenbeek, VV Voorst en SV Wilp hebben gezamenlijk meisjesteams opgezet, waarmee ze in de competitie spelen. Door clubs te clusteren, wordt er nog meer op niveau gevoetbald en wordt er beter tegemoet gekomen aan de behoefte van deze unieke doelgroep in voetballend Nederland.”

Van 0 naar 120

Roos Brouwer verwijst naar RKSVO NEO uit Borne als het moet gaan om een goed voorbeeld van een club in ontwikkeling op het gebied van meisjesvoetbal. Aan het woord komt Anke Wassens, lid van de Technische Commissie van de club met als portefeuille het meisjesvoetbal.

Anke Wassens: “Bij RKSVO NEO uit Borne kregen we in het seizoen 2010/2011 voor het eerst te maken met een golf aanmeldingen voor meisjesvoetbal. Toen we merkten dat er met veel

Foto: KNVB.nl

plezier en enthousiasme gespeeld en getraind werd, begon het meisjesvoetbal steeds belangrijker te worden voor onze club. Daarmee kom je gelijk op een heel belangrijke voorwaarde om meisjesvoetbal een vaste plek binnen de club te geven: binnen de club zul je met name bij het bestuur draagvlak moeten creëren om meisjesvoetbal als volwaardig te accepteren. Tegelijkertijd zal er gewerkt moeten worden aan de ontwikkeling van meisjesvoetbal. Als je het bestuur niet achter je hebt, zijn alle ideeën en energie eigenlijk voor niets. Bij RKSVO NEO staat het nu uitstekend. Ik heb, vanuit mijn functie binnen de Technische Commissie, beleid mogen schrijven gericht op het meisjesvoetbal. Het gaat er binnen dat beleid met name om dat je er voor zorgt dat je maatwerk levert en goed overlegt met het meisje zelf én met de ouders. Sommige meiden willen gewoon voetballen voor hun plezier. Een ander wil, bijvoorbeeld

doordat ze veel talent heeft, wat meer prestatief spelen. In overleg met Technisch Jeugdcoördinatoren, speelster en ouders besluiten we dan soms om bepaalde meisjes in jongensteams te laten spelen. Of als we een sterke lichte meiden hebben, plaatsen we die in een reguliere jongenscompetitie. De club erkent dat meisjesvoetbal op de kaart staat. Er wordt door meiden op het hoofdveld gespeeld en getraind, er zijn aparte kleedkamers gekomen voor meisjes en de teams zijn voorzien van een sponsor. Bij RKSVO NEO kijken we zowel naar het individu (wat wil het meisje?) als naar de groep (op welk niveau komen ze het beste tot hun recht?). In amper drie seizoenen zijn we van 0 naar 120 voetballende meiden gegaan.”

Gemengd voetbal

De raakvlakken tussen clubontwikkeling en talentontwikkeling worden duidelijk als het gaat om gemengd

voetbal. Wat heeft Mirelle van Rijbroek, onder meer verantwoordelijk voor de talentontwikkeling van meisjes, hierover te zeggen?

Mirelle van Rijbroek: “Talentvolle meisjes maken de meeste kans zich te ontwikkelen tot topspeelsters wanneer zij actief zijn in het gemengd voetbal, omdat ze hier veelal in een omgeving kunnen spelen die meer van ze vraagt. De competitie voor meisjes is op dit moment niet voldoende qua niveau om de absolute top te halen. Meestal is het niveau onderling maar ook het verschil in teams te groot. Dit heeft te maken met aantallen. Vaak zijn er niet voldoende meisjes in een bepaalde leeftijdscategorie om teams op niveau te formeren. Meisjes van verschillende leeftijden, talent, ambitie, beleving worden bij elkaar gezet. Dit doet geen recht aan de ontwikkeling van het talentvolle meisje. Met een meisjesteam in een jongenscompetitie spelen is dan vaak een betere oplossing. Echter voor het echte toptalent is dit ook niet de juiste oplossing, omdat zij in een jongensteam vaak op een nog hoger niveau kan spelen. Wat het juiste pad is, is niet altijd makkelijk te zeggen en is dus per individu verschillend. De structuur van het talentontwikkelingstraject voor jongens en meisjes is niet helemaal te vergelijken. De meest talentvolle jongens kunnen op clubniveau terecht kunnen bij een Regionale Jeugdopleiding/bvo, waar zij een intensieve opleiding krijgen. Meisjes daarentegen worden over het algemeen opgeleid binnen het amateurvoetbal, met uitzondering van FC Twente waar wel een opleiding voor meisjes is. Bij de amateurverenigingen volgen de meisjes een beduidend minder intensief opleidingsprogramma dan hun mannelijke leeftijdgenoten bij de bvo's. Dit maakt dat de KNVB bij meisjes een nog nadrukkelijker rol speelt binnen het traject van talentontwikkeling.”

Nieuwe manager

In september van dit jaar stelde de KNVB Clémence Ross aan als manager vrouwenvoetbal. Welke opdrachten heeft zij meegekregen van de KNVB? Wat zijn haar speerpunten?

Clémence Ross: “De KNVB wil het vrouwenvoetbal een stevige impuls geven. Hoe mooi zou het zijn om het EK 2017 in Nederland te kunnen houden! In Zweden waren de prestaties van de Nederlandse vrouwen teleurstellend maar we geloven er in dat we ons in de komende jaren sterk kunnen verbeteren. Om de goede stappen te kunnen nemen naar een betere prestatie is een goede visie op de hele toekomst van het meisjes- en vrouwenvoetbal nodig. Van de basis tot de top: elk meisje dat gaat voetballen heeft een droom en die wil ik helpen waarmaken. De speerpunten van mijn beleid richten zich dan ook op het neerzetten van een stevige focus op de ondersteuning van verenigingen bij het werven en behouden van meisjes en vrouwen, het doorstromen van talent en het ontwikkelen van prestaties in een topsportomgeving met een topsportklimaat voor vrouwen in het voetbal. Aan de basis stimuleert de KNVB de ontwikkelingen samen met ING, aan de top doen we dat met de clubs in het betaald voetbal binnen de BeNe League.”

Vrouwenvoetbal wordt vaak vergeleken met mannenvoetbal. Hoe bereiken we dat vrouwenvoetbal als een op zichzelf staande sport gewaardeerd wordt?

Clémence Ross: “De groei van het aantal voetballende vrouwen is groot. Nu zijn het er 130.000 en ik verwacht een stijging van tussen drie en vijf procent in de komende jaren. Vergelijkingen tussen het niveau van mannen en vrouwen in het voetbal zullen altijd wel gemaakt blijven maar we weten dat zowel mannen als vrouwen het vrouwenvoetbal weten te waarderen. In Frankrijk staat vrouwenvoetbal op nummer drie in de waardering van

ING

ING heeft er voor gekozen zich voor lange tijd te verbinden aan de KNVB en het Nederlandse voetbal: tot 2018.

Steven Sedee, Sponsormanager Voetbal van de ING: “Om het Nederlandse voetbal echt verder te helpen wil ING een betrokken en actieve sponsor zijn die veel meer doet dan logo's plakken en borden neerzetten. Van zo'n partnership profiteert de KNVB, het Nederlandse voetbal en ook ING. Dat doen we onder de vlag van: 'Oranje is liefde voor voetbal, Oranje is ING'. Het zegt alles over onze rol in het voetbal: we zijn misschien wel de grootste fan van Oranje en we ondersteunen het Nederlandse voetbal daar waar dat het meest nodig is.

ING ondersteunt het hele Nederlandse voetbal, dus ook het vrouwenvoetbal. En wij vinden vanuit ons diversiteitsbeleid dat het vrouwen- en meisjesvoetbal speciale aandacht moet krijgen. Het Nederlandse vrouwenvoetbal is sterk in opkomst, maar kan een extra impuls goed gebruiken. De KNVB en ING willen ook het Nederlandse vrouwenvoetbal verder helpen en zetten zich daarom in om vrouwenvoetbal bekender en populairder te maken bij het Nederlands publiek. De verschillende activiteiten die de KNVB en ING samen ontplooiën, moeten een bijdrage leveren aan het uiteindelijke gemeenschappelijke doel: zoveel mogelijk meisjes/vrouwen met veel plezier te laten voetballen.”

sportliefhebbers en mannenvoetbal op de achtste plaats. Daarnaast is het zo dat onbekend ook onbemind maakt. Des te belangrijker om meer vrouwen die voetballen, vrouwen als scheidsrechter, coach, bestuurder en ander kader naast het vrouwenvoetbal zelf in beeld te brengen.”

Hoe creëren we dat vrouwenvoetbal interessanter wordt voor sponsors?

Clémence Ross: “In het buitenland zijn er grote sponsors gevonden voor het vrouwenvoetbal. Niet in de laatste plaats omdat de bedrijven die de mannen sponsors ook gelijk de vrouwen meenemen in hun beleid. Natuurlijk kan dat in Nederland ook en dat moet ook gebeuren. Vrouwensport is niet alleen de aangelegenheid van een bond of een club. Of het nu voetbal is of een andere sport: maatschappelijke partners zoals bedrijven en overheden zijn belangrijk om vrouwen een kans te geven om hun sportieve talenten te ontplooiën. Een goede sportieve loopbaan betekent meestal ook individuele ontplooiing en kansen op de

arbeidsmarkt. Vergeet daarbij niet dat de meeste voetballende vrouwen naast het voetbal een studie volgen of werken. Het zijn toppers op alle fronten en visitekaartjes voor de sport, het bedrijfsleven en voor Nederland als ze in Oranje spelen. Wat mij betreft is er niets mooiers dan hun dromen te helpen waarmaken met als mooi hoogtepunt in 2017 het EK.”

De KNVB hoort graag uw reactie en/of mening over dit artikel. U kunt reageren op dit artikel via devoetbaltrainer@knvb.nl.

Foto: KNVB.nl

'Kwaliteit in uitvoering ook bij meisjes centraal'

Sarina Wiegman-Glotzbach is een Nederlandse trainster en ex-voetbalster die momenteel het vrouwenelftal van ADO Den Haag traint. Als speelster kwam ze negen jaar voor Ter Leede uit en ze speelde 104 interlands voor het Nederlands vrouwenvoetbalelftal. Met Ter Leede won ze tweemaal de landstitel en eenmaal de KNVB Beker. Hoe ziet zij haar rol bij het vrouwenvoetbal van ADO Den Haag?

Foto: Pro Shots

1. Welke competenties moet een coach van een vrouwenvoetbalteam idealiter hebben? Hoe heb je jezelf hierin bekwaamd?

Sarina Wiegman:

"Of je nu met jongens of meisjes werkt, als coach ben je er in eerste instantie op gericht om voetbalgedrag te beïnvloeden. Zowel op individueel niveau als op teamniveau. Dus daarin zit inhoudelijk geen verschil. Wel is bekend dat vrouwen vooral met communicatie doorgaans wat anders omgaan dan mannen. Daar is extra aandacht voor nodig. Voor mijzelf is het voordelig dat ik sowieso veel gesport en gevoetbald heb toen ik jong was, maar dat ook in een jongensomgeving heb gedaan. Ik heb alle voetbalniveaus doorlopen en op het hoogste niveau gespeeld, zowel in Nederland als in het buitenland. Dat gevoegd bij de opleidingen die ik gevolgd heb en het feit dat ik vrouw ben, brengt me een eind."

2. Waar besteed je in de begeleiding en/of coaching van je team de meeste tijd aan, en waarom?

Sarina Wiegman: "Ik besteed veel aandacht aan de persoonlijke coaching, maar dat zou ik ongeacht de leeftijd doen. Zodra een speelster naar het veld komt, is het niet zo dat er een knopje omgaat: ik ben nu niet meer de mens, maar alleen nog de

voetballer. De trainer-coach moet ook aandacht hebben voor hetgeen de speelster bezighoudt, om haar vervolgens fris en gefocust op het veld te krijgen. Maar dat geldt dus ook voor een speelster van 28 jaar. Die loopt ook tegen zaken aan waarbij ze wat hulp kan gebruiken. Gewoon de dingen van alledag, in je werk, op school of in de privésfeer."

3. Kun je nu professioneel genoeg werken bij ADO Den Haag? Welke verbeterpunten zijn te noemen?

Sarina Wiegman: "Zowel bij ADO Den Haag als bij andere clubs zijn er nog voldoende verbeterpunten. Maar ik zie vooruitgang. Zowel in commercieel opzicht als in de persvoorlichting zijn nu meer mensen gekomen. In de technische staf is er een fysieke trainer bij gekomen. We kunnen nu beter clinics organiseren. En we gaan beginnen met regionale trainingsgroepen in samenwerking met de KNVB."

4. Hoe ziet u de beoogde samenwerking tussen de KNVB en ADO Den Haag als het gaat om talentscoutingsdagen en regionale trainingsgroepen?

Sarina Wiegman: "Heel positief. Een groot probleem is dat meisjes verspreid zitten over te veel clubs. Daar kun je niet selecteren op leeftijd, ambitieniveau en beleving. Het zou veel beter zijn als meisjes in de F, E en D altijd gewoon in jongensteams gemengd voetballen. En dan moeten we

de meisjes ook vooral geen andere behandeling geven dan de jongens. Geef ze geen aparte status! Je ziet vaak dat een meisje in een jongensteam vrije verdediger speelt, want dan hoeft ze geen duels aan te gaan. Dat is natuurlijk funest voor haar ontwikkeling. Zo kun je prima jarenlang samenspeelen, zeker tot en met de D. Zodra meisjes in de puberteit komen en zowel fysiek als sociaal/emotioneel veranderen, moet je sterk naar het individu gaan kijken. Dan komen veel meisjes in de knel. Want in de betere jongensteams wordt dan alleen nog opgeleid voor het eerste mannenteam. De allerbeste meisjes kunnen nog wel in C1 of B1, maar andere meisjes komen dan in recreatieteams terwijl hun ambitie en talent méér rechtvaardigen. Met de clubs en de KNVB kunnen we dat oppikken. Hebben clubs niet de mogelijkheid om een meisje een passend niveau te bieden, steek dan als clubs de hoofden bij elkaar en probeer samen te werken. Zet de ambitieuze meisjes bij elkaar en zet er het kader bij dat ze verdienen. De toptalenten vinden hun weg wel, maar voor meisjes die daar nét onder zitten kunnen we nog veel betere omstandigheden scheppen."

Op de website van De Voetbaltrainer vindt men het antwoord van Sarina Wiegman op de vraag hoe zij de veelal jonge leeftijd van haar speelsterservaart en hoe zij de toekomst ziet van de BeNe League.

De KNVB hoort graag uw reactie en/of mening over dit artikel. U kunt reageren op dit artikel via devoetbaltrainer@knvb.nl.

De Verlenging

Crisis in het land, crisis in voetballand. Steeds meer clubs in het betaald voetbal kijken daarom noodgedwongen naar de eigen jeugdopleiding. Zelfopgeleide spelers moeten uiteindelijk in het eerste team komen, aangenomen dat de kosten daarmee enigszins gedrukt kunnen worden. Of dat er zelfs een positieve opbrengst is bij een lucratieve verkoop. We hebben in dit vakblad vaker opgetekend dat een hoofdtrainer als passant een bepaalde voorkeur voor een speelwijze met zich meebrengt, terwijl de jeugdopleiding van diezelfde club op een andere manier voetbalt. Vanwege de waan van dag is de lijn van D-pupil tot eerste-elftal-speler ver te zoeken. Hoe sterker de jeugdopleiding zich positioneert ten opzichte van het eerste elftal, des te groter is de kans dat er een clubbrede speelwijze ontstaat met alle voor- en nadelen vandien.

Aan de ene kant geeft het een warme deken van herkenbaarheid aan spelers als zij jaar in jaar uit in een vertrouwde formatie, speel- en strijdwijze het veld in gaan. FC Barcelona, Ajax, maar ook de nationale jeugdtelftallen van Nederland hebben hier mee te maken: aan de speelwijze herken je, in ieder geval opbouwend/aanvallend, de club.

Aan de andere kant is het nadeel dat spelers misschien eenzijdig worden opgeleid. Hoewel zij veelvuldig geconfronteerd zullen worden met andere spelsystemen bij de tegenstander, dienen ze dit op te lossen vanuit de eigen speelwijze. Dat is meestal geen probleem als je de bovenliggende partij bent. Je mag ervan uitgaan dat vanuit de meeste clubs niet zo sterk zijn dat zij altijd maar met hun eigen speelwijze het beste resultaat kunnen halen.

Een van de trainingen van FC Utrecht die de redactie als voorbereiding op het interview met Jan Wouters bezocht, werd voor een deel geleid door Sjors Ultee. De 26-jarige jeugdtrainer legde de Utrechtse spelers een trainingsvorm voor om de creatieve vaardigheden te ontwikkelen. Aanvankelijk deed Ultee dit alleen in de jeugdopleiding van FC Utrecht, maar al snel herkende hoofdtrainer Wouters de meerwaarde van dergelijke trainingsvormen. De brug van jeugd naar senioren is geslagen. Zo konden we ook al lezen in de vorige uitgave van De Voetbaltrainer, toen A1-trainer Robin Pronk vertelde over de ontwikkeling van de speelwijze bij de jeugd van FC Utrecht.

Op de dag van het interview met Jan Wouters werd bekend dat na Jacob Mulenga ook Cedric van der Gun langere tijd geblesseerd was. Wouters werd gedwongen te kijken naar de Beloften. Het Utrechtse systeem 1:4:4:2 met een ruit op het middenveld was niet langer heilig voor de trainer, simpelweg omdat de spelers daarvoor misschien niet voorhanden waren. Wouters vertelde niet te schromen van speelwijze te veranderen als dat logisch zou zijn ten gevolge van het inbrengen van jeugdige spelers. De volgende wedstrijd, thuis tegen ADO (3-0), werd de twintigjarige Elroy Pappot opgesteld. Als redactie waren we benieuwd of FC Utrecht nog steeds 1:4:4:2 met de ruit op het middenveld zou spelen. Dat gebeurde, met Yoshiaki Takagi in de punt naar voren en Pappot als spits naast Steve de Ridder. Jan Wouters moest als trainer net zo creatief handelen als hij zelf verwacht van zijn spelers tijdens de trainingen van Ultee.

Colofon

Uitgave:

Eisma Businessmedia bv
Postbus 340 - 8901 BC Leeuwarden
Bezoekadres: Celsiusweg 41
Telefoon: 088-2944800 | Fax: 088-2944810
E-mail: businessmedia@eisma.nl

Directie:

Egbert van Hes, algemeen directeur
Bouke Hoving, financieel directeur
Gerbert Tiecken, uitgeefdirecteur

Uitgever:

Gerbert Tiecken

Hoofredactie:

Paul Geerars (hoofredacteur)
Telefoon: 06-51904854
E-mail: p.geerars@eisma.nl

Tjeu Seeverens (adjunct-hoofredacteur)
Telefoon: 06-23941973
E-mail: tjeu.seeverens@ziggo.nl

Adviseur:

Henny Kormelink
Telefoon: 06-50686964 | E-mail: devoetbaltrainer@wxs.nl

Redactiemedewerkers:

Rob Baan, Gino van den Broecke, Yves Brokken, Ruud Doevendans, Theo Ducaneaux, Pieter Fischer, Qasim Hakim, Henk Mariman, Hans Nijboer, Guy Oldenkotte, Alex van Vogelpoel, Sander de Vries, Gerjos Weelink, Ron Weinbrecher

Aan dit nummer werkten verder mee:

Juliaan van Acker, Rob Bouman, Roos Brouwer, Sabrina Cols, Boy Elskamp, Robin van Galen, Symen Abe Hoekstra, Frank de Jong, René Kaats, Marc Lammers, Eric Meijers, Željko Petrović, Roger Reijnders, Mirelle van Rijbroek, Clémence Ross, Rick Thape, Sjors Ultee, Raymond Verheijen, Anke Wassens, Sarina Wiegman, Jan Wouters

Foto's:

Marjolein Bosman, Mieke Houtman, KNVB.nl, Tony Naarden, Pro Shots, Hans Reefman, Nico Teeuwissen, Frank Zilver

Redactie-adres:

De Voetbaltrainer, Postbus 340 - 8901 BC Leeuwarden

Lay-out en productiebegeleiding:

ZeeDesign, Postbus 13 - 8748 ZL Witmarsum
Telefoon: 0517-531672 | E-mail: info@zeedesign.nl

Druk:

Veldhuis Media, Raalte

Boekbestellingen:

Jolanda Bloem
Telefoon: 088-2944865 | E-mail: j.bloem@eisma.nl

Abonnementen voor Nederland en België:

Nieuwe opgaven, adreswijzigingen en correspondentie over abonnementen:
Abonneservice Eisma Businessmedia
Postbus 2238 - 5600 CE Eindhoven
Telefoon: +31 088-2266648 | E-mail: abonnement@eisma.nl

Abonnementsprijs:

De Voetbaltrainer verschijnt 8 keer per jaar. De abonnementsprijs voor Nederland en België bedraagt voor jaargang 2013/2014 (loopt van juli tot juli) € 102,50 incl. 6% btw en is bij vooruitbetaling verschuldigd. Andere landen op aanvraag. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan. Opzegging dient schriftelijk en minimaal een maand voor het einde van de abonnementsperiode te geschieden; u ontvangt een schriftelijke bevestiging van uw opzegging.

Marketing:

Heleen Rodenhuis
Telefoon: 088-2944863 | E-mail: h.rodenuis@eisma.nl

Advertentieverkoop:

Binnendienst	Accountmanager
Nynke Miedema	Eddy Hoornstra
Telefoon: 088-2944852	Telefoon: 06-31768830
E-mail: n.miedema@eisma.nl	E-mail: e.hoornstra@eisma.nl

Traffic, ZeeDesign
Telefoon: 0517-531672 | Fax: 0517-531810
E-mail: voetbaltrainer@zeedesign.nl

Bankrelatie:

Rabobank Leeuwarden-Noordwest Friesland
IBAN: NL64RABO0335434991
BIC: RABONL2U

© 2013, Eisma Businessmedia bv, Leeuwarden

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of overgenomen in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteurs verklaren dat dit blad op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld, evenwel kunnen uitgever en auteurs op geen enkele wijze instaan voor de juistheid en/of volledigheid van de informatie. Uitgever en auteurs aanvaarden dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie. Gebruikers van dit blad wordt met nadruk aangeraden deze informatie niet geïsoleerd te gebruiken, maar af te gaan op hun professionele kennis en ervaring en de te gebruiken informatie te controleren. Leveringsvoorwaarden: zie www.eisamediagroep.nl

HO
2013
KEURMERK

Nieuwe eBooks van de Voetbaltrainer - Toptrainer serie

Dick Advocaat
€ 5,- (32 pagina's)

Bert van Marwijk
€ 5,- (58 pagina's)

Guus Hiddink
€ 5,- (44 pagina's)

Louis van Gaal
€ 5,- (48 pagina's)

Foppe de Haan
€ 5,- (34 pagina's)

Ronald en Erwin Koeman
€ 5,- (34 pagina's)

Frank de Boer
€ 5,- (30 pagina's)

Co Adriaanse
€ 5,- (28 pagina's)

Nieuw! Het Voetbalopleidingsplan van Han Berger & Andries Ulderink per thema - serie van 6 eBooks

Opbouwen
€ 5,- (50 pagina's)

Aanvallen
€ 6,- (62 pagina's)

Verdedigen
€ 5,- (50 pagina's)

Competentieprofiel
€ 4,- (32 pagina's)

Speelstijl
€ 2,50 (19 pagina's)

Spelersvolgsysteem
€ 2,50 (18 pagina's)

Trainerscongres 2013
€ 2,50 (12 pagina's)

Praktische eBooks - jeugd - doelgroepgericht

**A-jeugd € 10,-
(150 pag.)**

**B-jeugd € 10,-
(150 pag.)**

**C-jeugd € 10,-
(150 pag.)**

**D-jeugd € 6,-
(95 pag.)**

**E-jeugd € 6,-
(95 pag.)**

**F-jeugd € 2,50,-
(35 pag.)**

**Jeugdkeeper € 4,-
(55 pag.)**

**Mini pupil € 2,50,-
(35 pag.)**

Onmisbare vakinformatie - nu ook als eBook verkrijgbaar

**Voetbaltraining 4
€ 11,50
(200 pag.)**

**Voetbaltraining 5
€ 11,50
(200 pag.)**

**De Voetbalmethode 1
Voetbalhandboek
€ 6,75 (128 pag.)**

**De Voetbalmethode 2
Opbouwen
€ 6,75 (149 pag.)**

**De Voetbalmethode 3
Aanvallen via de
flank € 6,75
(161 pag.)**

**De Voetbalmethode 4
Aanvallen via het
centrum € 6,75
(158 pag.)**

**De Voetbalmethode 5
Verdedigen € 6,75
(140 pag.)**

Voordelen van onze eBooks

- ✓ goedkoop, al vanaf € 2,50
- ✓ direct te downloaden (na online betaling)
- ✓ praktijk staat centraal
- ✓ altijd bij de hand op uw thuiscomputer/
smartphone en/of tablet
- ✓ abonnees ontvangen 7,5% korting
- ✓ online te bestellen via devoetbaltrainer.nl/winkel